

stichting van het Frysk Orkest uitgegaan van de Akademy, evenals de oprichting van de noordelijke leergangen, die opleiden voor middelbaar onderwijsakten, en een opleidingsinstituut - het eerste in Nederland - voor bestuursambtenaren. Onder de Akademy ressorteert een pedagogisch adviesbureau, dat toezicht houdt op het onderwijs in het Fries, dat vooral in het lager onderwijs - in de vorm van de zogenaamde tweetalige school - de laatste jaren grote vooruitgang geboekt heeft. De Akademy neemt tenslotte een centrale plaats in in de samenwerking van de diverse kulturele organisaties in Friesland.

Als wetenschappelijk instituut én als stimulator van het Friese kulturele leven kan van de Fryske Akademy ook in de toekomst nog veel verwacht worden. Het werk, dat in de afgelopen 25 jaar verricht werd, is er waarborg voor. Een gelukwens is bij dit jubileum dan ook alleszins gerechtvaardigd.

Dr. A. W. Willemsen

LITERATUUR

★ De driejaarlijkse staatsprijs voor de roman werd in 1963 toegekend aan Hubert Lampo voor zijn roman „De Komst van Joachim Stiller” (1960). André Demedts met „Nog lange tijd” en Hugo Claus met „De Verwondering” bleven tot op het laatst zijn medekandidaten.

Lampo, die journalist, kritikus en polemist is, debuteerde met de psychologische romans „Hélène Defraye” (1944) en „De Ruiters op de Woiken” (1949). Deze werken worden gekenmerkt door voornaamheid, evenwichtige, vaak decoratieve schriftuur en uitstekende kompositie. Dit zijn trouwens kenmerken van zijn gehele oeuvre.

„De Belofte aan Rachel” (1952) is een historisch verhaal, dat moderne situaties oproept. „Idomeneia en de kentaurs” (1951) is een fantazie over de liefde en de zeden. Reeds in de novellenbundel „Triptiek van de onvervulde liefde” (1947) zocht Lampo, in de lijn van Johan Daisne een vernieuwing nl. in het magisch realisme. Hieraan is het grondig bestuderen van de psychologie van Jung allerminst vreemd. Zijn beste romans „Terugkeer tot Atlantis” (1953) en het bekroonde „De komst van Joachim Stiller” bewegen zich op een surrealistisch plan. Het eerste werk herinnert sterk aan Alain Fourniers „Le Grand Meaulnes”, een boek dat hij zeer bewondert en waaraan hij een mooie studie heeft gewijd: „De Roman van een Roman” (1952). Beide boeken zijn „Ich-Erzählungen”, geïnspireerd en vaak a.h.w. gedikteerd door de archetypische leer van C.G. Jung.

In 1962 verscheen Lampo's jongste roman „Hermione betrapt”, waarin hij heeft getracht de irrealiteit d.w.z. de droom te verzoenen met de werkelijkheid. Volledigheidshalve is nog te vermelden „De Duivel en de Maagd” (1955), een geromanceerde biografie van Gilles

de Rais, waarin de auteur zich bezint over goed en kwaad.

„De Komst van Joachim Stiller” is ontstaan uit de behoefte een bovenzinnelijke achtergrond te scheppen voor ons bestaan. De werkelijkheid wordt weergegeven in het gewone doen en laten van de journalist Frederik Groeneveldt, die echter allerlei onwezenlijke dingen meemaakt o.m. het openbreken van een straat - wat hij alleen ziet gebeuren - de komst van een brief via de post, geschreven in 1919, anderhalf jaar voor Groeneveldts geboorte, waarin van die opengebroken straat wordt gewaagd. De schrijver van die brief heet Joachim Stiller. De gebeurtenissen worden steeds meer verward. De journalist wordt zozeer door die Joachim Stiller gehanteerd, dat hij op zoek gaat naar hem. Wanneer hij op het punt staat hem te ontmoeten, wordt Stiller door een legerauto vermorzeld. In feite sterft hij voor de journalist, zijn vrouw en de enkele mensen die hem tegemoet gingen. Het lijkt van de onbekende, Groeneveldt kan immers niets bewijzen omtrent zijn identiteit, hij heeft hem enkel met de ziel herkend en de man had geen identiteitspapieren bij zich, wordt in 't dodenhuisje geborgen. Als de journalist drie dagen later hem wil groeten, blijkt hij verdwenen te zijn. Joachim Stiller, trouwens reeds zijn naam laat zulks doorschemeren, is de inkarnatie, het archetype van de Messias, een moderne weergave van de Kristusfiguur, die door zijn dood de catastrofe van de anderen afwendt.

Dit uitermate boeiend, mysterieus en vaak verbijsterend boek behoort ongetwijfeld tot de hoogtepunten van het hedendaagse Vlaamse proza.

★ De Vlaamse Academie voor Taal en Letterkunde heeft haar driejaarlijkse „Karel Barbierprijs” toegekend aan de romancier Louis-Paul Boon voor „De zoon van Jan de Lichte” (1961), het vervolg op „De Bende van Jan de Lichte”. In deze werken wil Boon bewust weer aanknopen met een bij ons verloren gegane traditie, die nl. van de volksboeken. In het bekroonde boek, dat minder geslaagd blijkt te zijn dan „De Bende van Jan de Lichte” wijst de schrijver achtereenvolgens alle politieke utopieën af en konkludeert dat men, om gelukkig te zijn, moet handelen als Candide „cultiver notre jardin”.

L. P. Boon debuteerde in 1943 met „De Voorstad groeit”, de roman van het proletariaat, de kollektiviteit, die, aan het slot van het boek een stad uit de grond heeft gestampt. Diezelfde kollektiviteit beheerst „Vergeten Straat”, „De Kapellekensbaan”, „Zomer te Ter-Muren”. In deze laatste roman sprak hij reeds de intentie uit een volksboek te schrijven, iets in de aard van E. Sue of Cartouche of De Bende van Baekelant. Stilistisch beter verzorgd zijn de werken „Menuet”, met zijn gedurfd bouw en „Abel Gholaerts”. Zij bevatten een overdaad van anekdoten, evenals „Mijn Kleine Oorlog”, dat Marnix Gysen het beste noemt dat over de tweede wereldoorlog in Vlaanderen verscheen.

L.P. Boon is een natuurverschijnsel. Hij schrijft

neer wat hem te binnen schiet, chaotisch, rauw, steeds recht op de man af, ongekunsteld, maar in die grijze, compacte schriftuur voelt men de deernis van de schrijver met de vernederden en de verdrukten. Meestal schildert hij breedopgezette fresco's, volgepropt met personages, die allen zo uit het leven zijn boeken lijken binnengestapt. Hij staat met beide voeten in de chaotische, rauwe werkelijkheid.

Boon is vaak een soort superlatief van Walschap, niet slechts omdat hij Walschaps ideeën - de roman is een verhaal - kracht bijzet, maar ook omdat hij op dezelfde wijze schrijft, als een rups, die zijn weg eet door de bladeren, die tientallen personages nodig heeft om een boek te stofferen en voortraast met een lawineachtige overvloed van woorden, beelden, suggesties, bedenkingen en anekdoten... Terecht heeft de Vlaamse Academie L.P. Boon bekroond. Hij is een onzer grootste en echtste schrijvers.

★ Urbain van de Voorde werd op 27 oktober 1963 zeventig. Hij mag terugzien op een welgevulde literaire loopbaan als dichter, essayist, kritikus en kunstkenner. In 1921 debuteerde hij met „De Haard der Ziel”. Later gaf hij nog de volgende bundels in het licht: „Diepere Krachten”, „Het Donker Vuur”, „Per Umbra Vitae”, „Eros Thanatos”, „De Gelieven” en „Metamorfosen” (1956). Zijn vers is streng klassiek, wat de poëzie niet steeds ten goede komt. De statig gebouwde sonnetten getuigen van een lyrisch en hooggestemd gemoed. Inspiratiekernen van zijn poëzie zijn de beangstigende kosmische geheimen en de tegenstelling tussen ziel en instinkten. De wijsgerige inhoud is meestal donker en hopeloos. Deze verzen getuigen alle van een grootse verbeelding, die soms sterker is dan het taalvermogen. Belangrijker is Van de Voorde als essayist en kunstkritikus. Naast opmerkelijke essays, o.a. de sterk omstreden studie over Guido Gezelle en groots opgezette werken als „Het Pact van Faustus”, „Ruusbroec en de geest der mystiek”, publiceerde hij talrijke bundels opstellen. Deze werken behoren tot het beste kritisch proza in Vlaanderen. Tevens bespreekt hij reeds jaren op gezaghebbende en indringende wijze de Vlaamse proza- en poëzieproductie in onze dag- en weekbladen.

Van de Voorde heeft zich opgewerkt tot een van Vlaanderens beste kunstkritici. Reeds in 1934 publiceerde hij een essay „Het Raadsel van de Meester van Flemalle”. Later heeft hij talrijke monografieën laten verschijnen, o.m. over Servaes, Alice Frey, Hélène Riedel, War Van Overstraeten, Rik Slabbinck.

Hij is ook auteur van een in het Frans gestelde Literatuurgeschiedenis over de Nederlandse literatuur in België, van een literatuurgeschiedenis over de Duitse Letterkunde sinds 1914 en van een kunstgeschiedenis over de herkomst van de Hedendaagse Schilderkunst in Vlaanderen.

Het classicisme, in alle takken van de kunst, heeft steeds een verwoed, vaak fanatiek maar steeds intelligent verdediger gevonden in de persoon van Urbain Van de Voorde.

W. Spillebeen

★ De P.C. Hootprijs 1962, is, ten gevolge van de moeilijkheden tussen schrijvers en overheid enige tijd geleden, eerst in september l.l. uitgereikt. Deze hoogste Nederlandse letterkundige onderscheiding werd toegekend aan de Amsterdamse schrijver Theun de Vries. Mr. Th. H. Bot, minister van O.K. en W., reikte de prijs uit tijdens een plechtige zitting in de Ridderzaal van het Muiderslot.

De in 1907 in Friesland geboren schrijver debuteerde als dichter met „Westersche Nachten” in 1930. Maar zijn grote kracht bleek te liggen in het proza. Zijn eerste roman „Rembrandt” verscheen in 1931. Daarna volgden nog vele. O. a. de historische romans „Stiefmoeder Aarde” (’36) en „Het Rad der Fortuin” (’38), die het Friese leven uit de tweede helft van de 19e eeuw beschreven; in 1945 „De Vrijheid gaat in het rood gekleed” of, zoals de latere titel luidt, „Het eiland van de zwarte godin”; de trilogie „De Vuurdoop”; „De Laars” (1945), waarin kampervaringen van tijdens de oorlog; in 1952 en ’54 verscheen de cyclus „De Fuga van de Tijd”, die bestaat uit „Anna Casparii of het heimwee”, een Friese roman, en „Pan onder de mensen” over een arme Drentse landarbeidersjongen, die in Rotterdam muziek gaat studeren.

Hoogtepunt in zijn werk noemt men (met „Anna Casparii”) het in 1960 verschenen „Motet voor de Kardinaal”.

Theun de Vries ontving de prijs voor zijn gehele oeuvre. Zowel de minister als de jury, die bestond uit mevrouw Emmy van Lokhorst en de heren Drs. Gerrit Borgers, C.J. Kelk, Jos Panhuysen, Ben Stroman en H.J. Michael (sekretaris), hebben bij de beslissing gerekend met literaire maatstaven, zo zei Mr. Bot.

Het juryrapport benadrukte, dat het oeuvre van Th. de Vries zowel omvangrijk als buitengewoon veelzijdig is.

Ook wees de minister erop, dat uit het werk van De Vries steeds zijn liefde voor de mensen en beweging met de onderdrukten blijkt, en hoe de schrijver zich altijd verzet heeft tegen onrecht en dwingelandij.

In zijn dankwoord noemde Theun de Vries de roman de meest democratische kunstvorm van zijn tijd, en hij sprak over het boek als „een zendbrief, die naar heel de wereld wordt uitgestuurd...”. Ook richtte hij zich tot alle schrijvers van Nederland, en wees hun op de verantwoordelijkheid voor welzijn en grootheid van de Nederlandse literatuur. Kort voor het uitreiken van deze staatsprijs heeft het Departement van O.K. en W. aan de heer De Vries een opdracht verstrekt tot het schrijven van een roman.

A. Soeters-Vrienten

★ Die bekende Afrikaanse skryver, Mikro, het op 9 oktober 1963 sy sestigste verjaardag verjaardag gevier.

Sy naam en sy postuur weerspreek mekaar al dertig jaar lank. Mikro aan die een kant - 'n man van ses voet vier duim aan die ander